

**Міністерство освіти і науки України
Національний науковий центр « Інститут землеробства
Національної академії аграрних наук України»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою
ННЦ «Інститут землеробства НААН»
17.12.2019 р., протокол № 15

Голова Вченої ради

В.Ф. Камінський

ПОЛОЖЕННЯ

**про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти
у Національному науковому центрі
«Інститут землеробства НААН»**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Положення «Про систему внутрішнього забезпечення якості освіти в Національному науковому центрі «Інститут землеробства НААН» (надалі – ННЦ «ІЗ НААН») розроблено відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-УІІ, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-УІІІ, Постанови КМУ «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30.12.2015 р. №1187, Положення про організацію освітнього процесу в ННЦ «ІЗ НААН» та на принципах «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої», зокрема:

- відповідності європейським та національним стандартам якості вищої освіти;
- автономії закладу вищої освіти, який несе відповідальність за забезпечення якості вищої освіти;
- системного підходу, який передбачає управління якістю на всіх етапах освітнього процесу;
- компетентнісного підходу, який передбачає перехід із процесної на результатну парадигму навчання;
- застосування гнучких навчальних траєкторій та визнанням компетентностей, набутих поза формальними освітніми програмами;
- здійснення моніторингу якості освітньої діяльності;
- інтегративності (зв'язку освіти з науковими дослідженнями та інноваціями);
- постійного підвищення якості освітньої діяльності;
- залучення здобувачів вищої освіти, роботодавців та інших зацікавлених сторін (стейкхолдерів) до процесу забезпечення якості;
- відкритості та прозорості на усіх етапах забезпечення якості вищої освіти;

Метою внутрішньої системи забезпечення якості освіти в Інституті є досягнення позитивної динаміки якості підготовки здобувачів вищої освіти шляхом забезпечення відповідності освітньої діяльності вимогам державних освітніх стандартів та потребам зацікавлених сторін.

Система забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти в Інституті складається з таких компонентів:

- моніторингу умов освітньої діяльності (зовнішній контекст та освітній потенціал наукової установи);
- моніторингу процесів освітньої діяльності та супроводжувальних процесів;
- діагностики результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- встановлення зворотного зв'язку з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами.

Гарантом якості виступає освітнє середовище Інституту, у якому зміст освітньої програми, навчальні можливості та ресурсне забезпечення відповідають цій меті.

Політика Інституту щодо забезпечення якості освіти спрямована на розвиток культури якості, яка включає пошук шляхів удосконалення якості та відображає взаємозв'язок між науковими дослідженнями, з одного боку, та навчанням і викладанням з іншого, а також враховує національний і стратегічний підхід закладу.

Внутрішня система забезпечення якості освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- розроблення і затвердження освітньої програми відповідно до Стандартів вищої освіти, певного рівня Національної рамки кваліфікацій вищої освіти, а отже й Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

- моніторинг і періодичний перегляд освітніх програм, їх модернізація та аналіз на відповідність вимогам здобувачів та ринку праці;
- підвищення якості контингенту здобувачів вищої освіти;
- посилення кадрового потенціалу Інституту;
- забезпечення необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів вищої освіти за освітньою програмою;
- забезпечення публічності інформації про діяльність Інституту;
- здійснення самооцінки якості освіти й освітньої діяльності як основи для зовнішнього забезпечення якості;
- створення ефективної системи та механізмів забезпечення академічної доброчесності, запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях наукових працівників Інституту та здобувачів вищої освіти.

II. РОЗРОБЛЕННЯ І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Механізм розробки, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм здійснюється відповідно до Стандартів освітньої діяльності, Стандартів вищої освіти, певного рівня Національної рамки кваліфікацій вищої освіти, Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Освітня програма розробляється для кожної спеціальності та спеціалізації Інституту з урахуванням вимог стандарту вищої освіти відповідної спеціальності. За відсутності стандарту вищої освіти проект Освітньої програми розробляється на основі проекту стандарту та підлягає перегляду після його затвердження.

Освітня програма має базуватися на компетентісному підході й поділяти філософію визначення вимог до фахівця, закладену в основу Болонського процесу та в міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі».

Розроблення та впровадження освітньої програми на третьому рівні вищої освіти в Інституті здійснюється проектною групою.

Проектна група забезпечення спеціальності формуються з наукових працівників, для яких Інститут є основним місцем роботи і які відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності. Проектну групу очолює керівник проектної групи.

Керівник та склад проектної групи забезпечення спеціальності схвалюється Вченою радою Інституту та затверджується наказом директора Інституту. Розроблення освітніх програм передбачає створення таких її складових:

- профіль освітньої програми (загальна інформація, мета, характеристика освітньої програми з чітким визначенням предметної галузі, опис придатності випускників до працевлаштування та подальшого навчання, короткий опис основних підходів, методів та технологій викладання й навчання, програмні компетентності (інтегральна, загальні, фахові), програмні результати навчання (на основі дескрипторів Національної рамки кваліфікацій: знання, уміння, комунікація, автономія та відповідальність), ресурсне забезпечення реалізації програми, академічна мобільність);
- перелік компонент (складових) освітньої програми;
- структурно-логічну схему програми;
- опис форм атестації здобувачів освіти;
- матриці забезпечення компонентами програми програмних компетентностей та результатів навчання.

В освітній програмі має бути чітко зазначена освітня кваліфікація, яку отримають

здобувачі вищої освіти у разі її успішного завершення.

Розроблення освітньої програми завершується процедурою перевірки її збалансованості та реалістичності. Освітня програма затверджується Вченою радою Інституту і вводиться в дію наказом директора.

На підставі освітньо-наукової програми робоча група Інституту розробляє навчальний план для відповідної спеціальності за кожною формою навчання. Навчальний план є нормативним документом Інституту, який визначає зміст навчання та регламентує організацію освітнього процесу. Обов'язковим елементом навчального плану є пояснювальна записка, яка містить таблицю відповідності між освітніми компонентами програми та компетентностями і програмними результатами навчання.

Навчальний план ухвалюється Вченою радою Інституту і затверджується директором.

Робочий навчальний план укладається на поточний навчальний рік окремо для кожного навчального курсу на основі затвердженого в установленому порядку навчального плану за роком прийому з урахуванням змін, обумовлених календарем року навчання. При цьому передбачається внесення до нього систематичних змін, обумовлених виконанням наказів та розпоряджень МОН, МВС України, рішень Вченої ради Інституту. Робочий навчальний план затверджується директором.

З метою реалізації індивідуальної освітньої траєкторії як персонального шляху реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, для кожного ЗВО розробляється індивідуальний навчальний план, який визначає послідовність, форму і темп засвоєння освітніх компонентів освітньої програми.

Вибіркові навчальні дисципліни складаються з двох компонентів:

- 1) навчальні дисципліни за вибором закладу вищої освіти;
- 2) навчальні дисципліни вільного вибору здобувачами вищої освіти.

Контроль за виконанням індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти здійснюється науковим керівником, Методичною комісією та Вченою радою Інституту.

Для освітнього компоненту освітньо-наукової програми проектною групою розробляється робоча програма навчальної дисципліни згідно з вимогами освітньої програми підготовки фахівців. Робоча програма навчальної дисципліни містить загальну інформацію про освітній компонент; мету, яка пов'язана з компетентностями, визначеними освітньою програмою; обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять; статус дисципліни; опис очікуваних результатів навчання; критерії оцінювання результатів навчання; засоби діагностики результатів навчання; форми поточного та підсумкового контролю; рекомендовані джерела інформації.

Зміст робочої програми навчальної дисципліни кожного освітнього компоненту має враховувати колективну й розподілену дію навчальних дисциплін, методів, результатів навчання.

Кожен науковий працівник до початку розроблення робочої програми навчальної дисципліни має бути ознайомлений із програмними результатами навчання, яких необхідно досягти здобувачу вищої освіти, і з компетентностями, яких має набути ЗВО відповідно до освітньої програми.

З метою забезпечення цілісності освітнього матеріалу та реалізації професійної спрямованості змісту навчання, попередження дублювання, врахування міждисциплінарних зв'язків робочі програми навчальних дисциплін попередньо обговорюються з членами проектної групи забезпечення освітньої програми та

погоджуються керівником (гарантом освітньої програми), розглядаються та ухвалюються Методичною комісією, після чого вона затверджується директором.

Робоча програма навчальної дисципліни розробляється на термін дії навчального плану, за необхідності до неї можуть вноситись зміни.

ІІІ. ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ТА ПЕРІОДИЧНОГО ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Перегляд освітньої програми відбувається за результатами їхнього моніторингу в цілому та їх компонентів, але не рідше одного разу на п'ять років.

Основною метою моніторингу та перегляду освітньої програми є підтвердження її актуальності з урахуванням тенденцій розвитку відповідної галузі знань і затребуваності на ринку праці, підвищення якості та ефективності організації освітнього процесу, задоволення потреб здобувачів вищої освіти.

Критерії, за якими відбувається перегляд освітніх програм, формулюються як у результаті зворотного зв'язку з науковими працівниками, здобувачами вищої освіти, випускниками і роботодавцями, так і внаслідок проведення аналізу попиту та пропозицій на ринку праці, моніторингу необхідності відкриття нових спеціальностей, прогнозування розвитку галузі та потреб суспільства.

Система моніторингу та перегляду освітніх програм відбувається за участю здобувачів вищої освіти та зацікавлених сторін і передбачає проведення відповідних процедур, пов'язаних з одержанням та аналізом інформації щодо змістовності та організації освітнього процесу, за програмами через:

- експертне оцінювання актуальності змісту освітніх програм та підготовленості випускників до професійної діяльності представниками ринку праці;
- оцінювання стану організації освітнього процесу здобувачами вищої освіти, моніторинг успішності та навчальних досягнень здобувачів вищої освіти;
- оцінювання актуальності змісту освітніх програм, їхньої відповідності найновішим дослідженням відповідної галузі, змінам потреб суспільства та організації освітнього процесу проектною групою Інституту;
- узагальнення та оперативне реагування на поточну інформацію стосовно змісту освітньої програми, проблемних ситуацій та порушень щодо її реалізації;
- визначення ефективності процедур оцінювання здобувачів вищої освіти, очікувань, потреб та задоволеності ЗВО щодо освітньої програми;
- оцінювання освітнього середовища і служби підтримки здобувачів вищої освіти та їхньої відповідності цілям освітньої програми.

За результатами моніторингу та перегляду освітніх програм у разі необхідності відбувається їх доопрацювання.

ІV. ВПРОВАДЖЕННЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ, ВИКЛАДАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студентоцентроване навчання розглядається як в контексті побудови, так і реалізації освітньої програми.

Основними характеристиками студентоцентрованого навчання є:

- навчання, орієнтоване на вихід;
- компетентнісний підхід у побудові та реалізації освітньої програми;
- навчання, орієнтоване на результати.

Студентоцентроване навчання надає здобувачу вищої освіти більші можливості щодо

вибору змісту, темпу, способу та місця навчання, ураховує особливості пріоритетів особи, що навчається, ґрунтується на реалістичності запланованого навчального навантаження, яке узгоджується із тривалістю освітньої програми.

Здобувач вищої освіти відіграє ключову роль у процесі моніторингу, який дозволяє визначити реалістичність навчального навантаження та співвідношення навчальної діяльності з часом, відведеним на її виконання.

Основними категоріями студентоцентрованого навчання є компетентності та результати навчання.

Компетентність - динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особистісні якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Компетентності відображають погляд зовнішніх замовників: (роботодавців, професійних асоціацій, випускників тощо на освітню та/або професійну підготовку і мають підвищити здатність до працевлаштування, конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Компетентності набуваються поступово, формуються цілою низкою навчальних дисциплін на різних етапах освітньої програми, можуть починати формуватися в рамках програми одного рівня вищої освіти, а закінчувати формування на іншому, вищому рівні.

Результати навчання формулюються проектною групою на рівні освітньої програми, а також на рівні окремої дисципліни і мають бути чітко вимірювальними. Результати навчання сфокусовані на очікуваних навчальних досягненнях здобувача, на тому, що може продемонструвати (знає, розуміє, здатен зробити) здобувач після завершення навчання.

Основними принципами студентоцентрованого навчання в Інституті є:

- взаємоповага у стосунках між здобувачем та викладачем;
- активне залучення здобувача до реалізації всіх компонентів освітнього процесу;
- урахування різноманітних індивідуальних потреб кожного здобувача;
- реалізація гнучких навчальних траєкторій через організацію вивчення здобувачем дисциплін вільного вибору, академічну мобільність і трансфер кредитів;
- зворотній зв'язок щодо освітнього процесу (наявність процедур реагування на скарги здобувачів).

V. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Контроль та оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у Національному науковому центрі «Інститут землеробства НААН».

Система оцінювання результатів навчання включає поточний, підсумковий (семестровий) контроль та атестацію здобувачів вищої освіти. Процедури оцінювання мають відповідати наступним вимогам: призначатися для вимірювання досягнення визначених результатів навчання та інших цілей програми; відповідати своєму призначенню; мати чіткі опубліковані критерії для виставлення балів або заліку; проводитись особами, які розуміють роль оцінювання для просування здобувачів в оволодінні компетентностями, пов'язаними з їхніми майбутніми кваліфікаціями.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення практичних, семінарських занять, виконання завдань, модульних робіт і оцінюється сумою набраних балів. Основна мета поточного контролю - отримання інформації щодо ступеня продуктивності процесу навчання. Його особливостями є: визначення та обговорення викладачем і здобувачем результатів навчання та критеріїв їх досягнення; забезпечення продуктивного зворотного зв'язку між науковими працівниками та здобувачами у процесі навчання; активна роль здобувачів у освітньому процесі; надійна комунікація між викладачем і здобувачем; відповідна реакція викладача на навчальні запити та потреби здобувачів. Поточний контроль реалізується у формі усного опитування.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену, визначеного навчальним планом у терміни, передбачені графіком освітнього процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни. Метою підсумкового контролю є оцінювання здобувачів за результатами протягом відповідного освітнього періоду.

На початку семестру науковий працівник, який викладає навчальну дисципліну, повинен ознайомити здобувачів із формою підсумкового контролю, змістом завдань попереднього навчального періоду, а також із критеріями оцінювання. Підсумкова оцінка досягнення здобувачем результатів навчання визначається як сума поточних балів та балів, отриманих під час складання екзамену чи заліку. Мінімальний бал для отримання позитивної оцінки - 60, максимальний - 100.

Оцінка за розширеною шкалою	Бали	Оцінка ECT8
Відмінно	90-100	A
Дуже добре	80-89	B
Добре	75-79	C
Задовільно	60-74	D
Достатньо	50-59	E
Незадовільно	35-49	FX
Неприйнятно	1-34	F

Здобувачам вищої освіти, які отримали позитивну оцінку досягнутих результатів навчання за певний компонент освітньої програми, присвоюється кількість кредитів ЄКТС, яка відповідає кількості кредитів, призначених компоненту. Присвоєння кредитів засвідчує відповідність особи вимогам освітнього компоненту.

Після завершення підсумкового контролю кожним науковим працівником здійснюється аналіз співвідношення:

- чіткого визначення результатів навчання;
- вибору методів викладання та навчання, які найбільш сприяють досягненню результатів навчання;
- оцінювання рівня досягнення здобувачами реальних результатів навчання та їх відповідність запланованим.

З метою врахування думки здобувачів щодо якості та об'єктивності системи оцінювання можуть проводитись щорічні соціологічні опитування здобувачів і випускників, для моніторингу якості освітнього процесу.

Атестація здобувачів вищої освіти - це встановлення фактичної відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей

вимогам стандартів вищої освіти.

Атестація випускників за акредитованою спеціальністю завершується публічним захистом дисертації та видачею документів державного зразка про присудження відповідного ступеня освіти та присвоєння здобутої кваліфікації.

VI. ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КОНТИНГЕНТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Якість контингенту майбутніх аспірантів забезпечується за рахунок:

- співробітництва із закладами вищої освіти і профорієнтаційної роботи яка здійснюється адміністрацією Інституту;
- заохочення потенційних здобувачів до участі у наукових дослідженнях Інституту, зокрема у виконанні науково-дослідних робіт;
- заохочення здобувачів до організації та участі в Інститутських та міжнародних наукових конференціях;
- заохочення здобувачів до публікації статей за результатами їхньої науково-дослідної роботи (практики в Інституті);
- розміщення повної інформації для вступників на веб-сайті Інституту та на офіційних сторінках соціальних Інтернет-мереж;
- вимогливого ставлення до рекомендації випускників до навчання в аспірантурі.

VII. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ КАДРОВОГО СКЛАДУ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ

Забезпечення якості кадрового складу наукових працівників спрямоване на:

- утвердження визначальної ролі наукових працівників у створенні якісного досвіду для здобувачів та забезпеченні умов для набуття ними компетентностей;
- зміну ролі наукових працівників в контексті впровадження студентоцентрованого підходу до навчання і викладання;
- створення можливостей та стимулів для професійного розвитку наукових працівників;
- заохочення до наукової діяльності задля посилення зв'язку між освітою та дослідженнями;
- заохочення до застосування інноваційних методів викладання та нових технологій.

До складу проектної групи, який обирається на конкурсній основі, належать наукові працівники Інституту, які мають відповідний ступінь (кандидат, доктор наук), та звання (старший науковий співробітник, професор).

Кандидатури претендентів на заміщення викладання наукових працівників обговорюються на засіданні Методичної комісії та затверджується на Вченій раді Інституту. За результатами обговорення більшістю голосів присутніх ухвалюються висновки про професійні якості претендентів та відповідні рекомендації.

Рішення Вченої ради Інституту є підставою для видання наказу директора про проведену заміну наукового працівника.

У Національному науковому центрі «Інститут землеробства НААН» щорічно проводиться оцінювання діяльності наукових працівників у звітах наукової установи, в кінці року.

Оцінювання професійної діяльності наукових працівників є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Національному науковому центрі «Інститут землеробства НААН».

Метою впровадження оцінювання професійної діяльності наукових працівників

Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН» є дотримання принципів прозорості та об'єктивності в оцінюванні діяльності наукових працівників, створення умов для здорової конкуренції у професорсько-викладацькому колективі.

VIII. ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ

Підвищення кваліфікації наукових працівників Інституту регламентується «Положенням про підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників НААН» і Статутом Інституту.

Метою підвищення кваліфікації наукових працівників Інституту є вдосконалення професійної підготовки шляхом поглиблення, розширення й оновлення професійних компетентностей.

Інститут забезпечує підвищення кваліфікації наукових працівників не рідше одного разу на п'ять років із збереженням середньої заробітної плати. Підвищення кваліфікації наукових працівників Інституту організовується та проводиться згідно з графіком пропозицій наукових установ НААН, який складається щорічно в кінці року.

Удосконалення професійної майстерності наукових працівників щодо організації та володіння ІТ-технологіями в освітній діяльності може проводитись на відповідних курсах у Інституті, метою яких є розвиток у наукових працівників здатності до професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в техніці, технології, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки і зростаючої інформатизації суспільства.

IX. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЯВНОСТІ НЕОБХІДНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ПІДТРИМКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Забезпечення необхідними ресурсами освітнього процесу та підтримки здобувачів вищої освіти в Інституті відповідає ліцензійним вимогам і передбачає:

- забезпечення фізичними ресурсами, що сприяють освітньо-науковому процесу здобувачів з різними потребами (бібліотека, обладнання, лабораторії, техніка, дослідні поля, інформаційно - технологічна інфраструктура, тощо);

- загальнодоступність усіх ресурсів та їхню відповідність зазначеним цілям;

- забезпечення інформованості здобувачів про наявність відповідних можливостей;

Матеріально-технічна база Інституту повністю пристосована для підготовки фахівців. Освітній процес здійснюється в малому та великому залах Інституту, відділах та на дослідних полях, в цілому забезпеченість достатня.

Заняття за розкладом проводяться в малому та великому залах з інтерактивними дошками. В Інституті створено умови для доступу до мережі Інтернет.

Освітній процес забезпечено навчальною, методичною та науковою літературою, періодикою на паперових та електронних носіях завдяки фондам бібліотеки Інституту.

В Інституті постійно оновлюються навчальні контенти, які складаються з наукового, методичного, інформаційного ресурсів для організації аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Організація практичної підготовки здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у ННЦ «ІЗ НААН» в рамках виконання освітньо-наукової програми. Мета практичної підготовки - набуття здобувачами професійних компетентностей для подальшого їх використання в реальних виробничих

умовах. Практична підготовка здобувачів вищої освіти проводиться у лабораторіях, дослідних полях та опорних пунктах Інституту, які відповідають вимогам для проведення наукових досліджень. Із зовнішніми підприємствами, організаціями, установами Інститут укладає договори на проведення експериментальних досліджень.

Х. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Це Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом директора.

Зміни та доповнення до цього Положення можуть вноситися за ухвалою Вченої ради Інституту і вводиться в дію наказом директора.

Відповідальність за актуалізацію цього Положення та контроль за його виконанням несуть посадові особи Інституту відповідно до їхніх функціональних обов'язків.